

Інформація
про результати виконання Регіональної цільової програми розвитку
та підтримки малого і середнього підприємництва на 2018-2020 роки
та місцевих програм за 2018 рік

Протягом звітного періоду підтримка підприємництва в області здійснювалась відповідно до заходів Регіональної цільової програми розвитку та підтримки малого і середнього підприємництва на 2018-2020 роки (далі – Програма), затвердженої розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 02.04.2018 № 272, аналогічних міських і районних програм, реалізації в області законів України: «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», «Про інвестиційну діяльність», «Про адміністративні послуги», інших нормативно-правових актів.

Робота місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування спрямовувалась на забезпечення стабільних умов для створення та функціонування суб'єктів підприємництва, вирішення проблем підприємництва, підвищення ефективності діяльності центрів надання адміністративних послуг, покращання рівня інформаційного забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності та надання кваліфікованої консультаційної підтримки, навчання та перенавчання незайнятого населення з орієнтацією на заняття підприємницькою діяльністю тощо.

Стан розвитку малого та середнього підприємництва

За інформацією Державної служби статистики України станом на 01.01.2018 в області діяло *21 292 суб'єкти малого та середнього підприємництва* (далі – МСП). У порівнянні з 2016 роком (21 583) *загальна кількість суб'єктів МСП зменшилась на 1,3 %*.

В області здійснювали діяльність:

- 3 205 малих підприємств (*на 3 % менше*, ніж показник 2016 року (3 303));
- 199 середніх підприємств (*на 8,3 % менше*, ніж у попередньому році (217));
- 17 888 фізичних осіб-підприємців (у порівнянні з попереднім роком (18 063) *цей показник зменшився на 1,0 %*).

У малому та середньому бізнесі було *зайнято 108,0 тис. осіб*, що *на 10,1 % більше*, ніж у 2016 році (98,1 тис. осіб).

Кількість зайнятих збільшилась:

- на малих підприємствах – *на 5,6 %* та становила 17,1 тис. осіб (у 2016 році – 16,2 тис.);
- на середніх підприємствах – *на 13,8 %* та склала 62,5 тис. осіб (у 2016 році – 54,9 тис.);
- фізичних осіб-підприємців з найманими працівниками – *на 5,1 %* та становила 28,4 тис. осіб (у 2016 році – 27 тис.).

Суб'єктами МСП у 2017 році *реалізовано продукції (товарів, послуг) без ПДВ на суму 36,8 млрд грн*, що *більше*, ніж у 2016 році (30,9 млрд грн) *на 18,9 %*.

Малі підприємства збільшили обсяг реалізації продукції (товарів, послуг), який складав 11,0 млрд грн (у 2016 році – 9,2 млрд грн), на 18,8 %. Середніми підприємствами було реалізовано продукції на суму 19,7 млрд грн, що в порівнянні з показником 2016 року (16,5 млрд грн), більше на 19,4 %. Фізичні особи-підприємці також збільшили обсяг реалізованої продукції на 17,9 %, який становив 6,08 млрд грн.

За інформацією органів місцевого самоврядування та райдержадміністрацій у 2018 році в області за рахунок МСП створено 2095 (у IV кварталі – 639) нових робочих місць.

На малих підприємствах створено 233 робочі місця, на середніх – 30 та фізичними особами-підприємцями – 1832.

I. Створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва

Одним з найбільш дієвих структур, створених органами влади, є центри надання адміністративних послуг (далі – центри). Створення зручних і доступних умов для отримання суб'єктами бізнесових структур та приватними особами адміністративних послуг є пріоритетним напрямком запровадження реформ в Україні. Розширення мережі центрів області та покращання системи надання адміністративних послуг сприяє отриманню суб'єктами МСП швидкого та якісного сервісу за сучасними стандартами.

Станом на 01.01.2019 в регіоні діяв 21 центр, із них: 11 районних, 4 міських та 6 центрів Біловодської, Білокуракинської, Красноріченської, Новопсковської, Троїцької селищних рад і Чмирівської сільської ради, які обслуговують об'єднані територіальні громади (далі – ОТГ).

У рамках реалізації Програми розвитку ООН (ПРООН) «Відновлення і розбудова миру» за фінансової підтримки Європейського Союзу у 2018 році розпочали діяльність 4 новостворені центри ОТГ у Білокуракинській, Красноріченській, Троїцькій селищних та Чмирівській сільській радах.

Діючі центри Новопсковської селищної ради, Марківської, Новоайдарської райдержадміністрацій перемістилися до сучасно відремонтованих приміщень. У центрах Біловодської селищної та Кремінської міської рад здійснено ремонт приміщень і придбано необхідні меблі та обладнання.

Разом із тим Біловодською селищною радою створені та діють 6 віддалених робочих місць адміністраторів центру в селах Бараниківка, Данилівка, Євсуг, Кононівка, Литвинівка, Плугатар, через які надаються послуги соціального характеру та послуги з реєстрації місця проживання громадян.

Департаментом економічного розвитку торгівлі та туризму облдержадміністрації (далі – Департамент) щоквартально здійснюється моніторинг діяльності центрів, за результатами якого розробляються та направляються головам райдержадміністрацій, відповідних міських, селищних та сільських рад рекомендації щодо підвищення ефективності роботи центрів.

Протягом 2018 року через центри суб'єктам господарської діяльності та громадянам надано 357,3 тис. адміністративних послуг. У порівнянні з 2017 роком

цей показник зріс на 20,4 %. В середньому за місяць через центри надавалося 31,7 тис. адміністративних послуг.

Найбільша кількість видів послуг надавалась через центри міст Сєверодонецька (166), Кременної (125) і Лисичанська (123), Біловодської ОТГ (133), Марківського (116), Попаснянського та Новопсковського (по 113) районів.

Через центри надаються найбільш важливі для громадян адміністративні послуги: з державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців; речових прав на нерухоме майно; громадських формувань; з реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання/перебування особи; послуги Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру та Державної міграційної служби України (ДМС).

За підтримки ПРООН придбано та передано 10 мобільних кейсів для надання послуг «на дому» центрам: Кременської міської, Чмирівської сільської, Біловодської, Білокуракинської, Новопсковської, Красноріченської, Троїцької селищних рад, які обслуговують ОТГ, та Марківської, Новоайдарської, Попаснянської райдержадміністрацій.

З метою надання через центри послуг з оформлення та видачі документів, що дають право громадянину України на виїзд за кордон та містять безконтактний електронний носій, придбано 19 комплектів обладнання для оформлення та видачі паспортних документів (далі – робочі станції) для 15 центрів.

У рамках реалізації проекту «Зміцнення громадської довіри» (UCBI II), який реалізується за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), для 8 центрів придбано 10 робочих станцій.

У рамках реалізації Програми «Відновлення і розбудова миру» ПРООН для 7 центрів придбано 7 робочих станцій.

Крім того, 2 робочі станції придбано Чмирівською сільською радою та Попаснянською райдержадміністрацією за рахунок місцевих бюджетів та субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України.

Центри підписали угоди з Головним управлінням ДМС щодо доступу до відомчої інформаційної системи ДМС, з ДП «Українські спеціальні системи» – щодо забезпечення захищеними каналами зв'язку. Крім того, Лисичанським, Кременським міськими, Чмирівським сільським та Троїцьким селищним центрами запроваджено послугу з оформлення та видачі паспортних документів.

Фахівцями Департаменту на постійній основі надається інформаційно-консультативна допомога працівникам райдержадміністрацій, органів місцевого самоврядування, об'єднаних територіальних громад з питань створення та діяльності центрів, здійснюються заходи щодо залучення міжнародної фінансової допомоги для облаштування центрів, організуються та проводяться семінари, наради з питань надання адміністративних послуг.

З метою популяризації діяльності центрів Департаментом розроблено Довідник про центри надання адміністративних послуг області, який направлено до райдержадміністрацій, органів місцевого самоврядування, якими утворено центри, та розміщено на веб-сайті облдержадміністрації, веб-сторінці Департаменту.

Крім того, в області сформована *інфраструктура підтримки підприємництва*, яка станом на 01.01.2019, представлена: 9 бізнес-центрами, 13 інформаційно-консультативними установами.

При облдержадміністрації створена регіональна рада підприємців. В регіоні діють *38 громадських організацій підприємців*, із них 5 зареєстровані на регіональному рівні.

При міських радах міст обласного значення та райдержадміністраціях створені та працюють *20 консультативно-дорадчих органів*:

- 4 ради підприємців – при Кременській, Новоайдарській, Сватівській та Старобільській райдержадміністраціях;

- 2 галузеві ради підприємців – при Рубіжанській міській раді та Станично-Луганській райдержадміністрації;

- 4 координаційні ради з питань розвитку підприємництва – при Лисичанській, Рубіжанській, Северодонецькій міських радах та Старобільській райдержадміністрації;

- 7 робочих груп з питань сприяння розвитку малого підприємництва – при Білокуракинській, Кременській, Міловській, Новопсковській, Попаснянській, Станично-Луганській і Троїцькій райдержадміністраціях;

- 3 інших консультативно-дорадчих органів з питань підприємництва – при Станично-Луганській і Старобільській райдержадміністраціях.

II. Покращання доступу суб'єктів малого та середнього підприємництва до фінансування та інвестиційна підтримка

Орієнтовні обсяги фінансування на реалізацію заходів Програми склали 59 460,5 тис. грн, із них з обласного бюджету – 44 670,0 тис. грн, інших джерел – 14 790,5 тис. грн.

Протягом минулого року на реалізацію заходів Програми фактично використано 10 522,8 тис. грн (у IV кварталі – 2 076,3 тис. грн). Із них, з обласного бюджету – 500,0 тис. грн, з інших джерел – 10 022,8 тис. грн.

Кошти *обласного бюджету* використано на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Кошти *інших джерел* направлені на:

- придбання 19 комплектів обладнання для оформлення та видачі паспортних документів за рахунок:

- за рахунок міжнародної технічної допомоги: коштів Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) – 4 000,0 тис. грн та Європейського Союзу у рамках реалізації Програми «Відновлення і розбудова миру» ПРООН – 2 800,0 тис. грн;

- за рахунок місцевих бюджетів та субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України – 650,0 тис. грн;

- надання одноразової виплати по безробіттю для відкриття власної справи за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття – 1 505,4 тис. грн;

- професійне навчання для самостійної зайнятості та подальшого

працевлаштування у сфері малого бізнесу за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття – 1 027,3 тис. грн;

- організацію та проведення ДП «Луганськстандартметрологія» навчальних семінарів у сфері харчової промисловості – 4,0 тис. грн;

- організацію та проведення ГО «Агенція стійкого розвитку», м. Щастя семінарів для підприємців з написання проектних заявок на отримання грантів – 36,1 тис. грн.

Протягом року на реалізацію міських і районних програм розвитку та підтримки підприємництва використано 9 931,42 тис. грн, із них 1 111,6 тис. грн – з місцевих бюджетів.

Із місцевих бюджетів кошти у сумі 1 111,6 тис. грн використано:

- 962,60 тис. грн – як співфінансування для реконструкції будівлі центру надання адміністративних послуг у селищі міського типу Новоайдар Новоайдарського району;

- 149,0 тис. грн – для організації та проведення урочистих заходів, приурочених до Дня підприємця у Старобільському, Кременському, Міловському районах та м. Сєвєродонецьк.

В регіоні діють 15 банків, головні офіси яких розташовані у м. Києві, та 131 відокремлений підрозділ таких банків. Банківськими установами області здійснюється кредитна підтримка суб'єктів МСП. У 2018 році відділеннями ПАТ «Державний ощадний банк України» та АТ КБ «Приватбанк» надано 200 суб'єктам підприємництва кредитів на суму 156,24 млн грн.

Відповідно до Порядку використання коштів обласного бюджету, передбачених на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва, затвердженого розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 26.10.2017 № 768 (zareєстроване у Головному територіальному управлінні юстиції у Луганській області 16.11.2017 за № 126/1726), суб'єкти підприємництва на конкурсних умовах отримали з обласного бюджету фінансову підтримку у сумі 500,0 тис. грн.

Переможцями конкурсу стали: товариство з обмеженою відповідальністю «Рубіжанська панчішна мануфактура» (місто Рубіжне); фізична особа-підприємець Привалова Лариса Миколаївна (місто Сватове); приватна агрофірма «Плугатарь» (Біловодський район) та фермерське господарство «Агро-Бізнес-КПП» (Кременський район).

Крім того, прийняті розпорядження голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації:

- «Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки з обласного бюджету для реалізації інвестиційних проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва, спрямованих на створення нових робочих місць» від 15.02.2018 № 132, zareєстроване у Головному територіальному управлінні юстиції у Луганській області 06.03.2018 за № 21/1777;

- «Про створення конкурсної комісії з підготовки та проведення конкурсного відбору суб'єктів малого і середнього підприємництва, яким буде

надано фінансову підтримку з обласного бюджету для реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на створення нових робочих місць» від 02.04.2018 № 269.

Цей механізм фінансової підтримки МСП у 2018 році не впроваджувався із-за дефіциту обласного бюджету.

Разом із тим протягом 2018 року через центри зайнятості області отримали одноразову виплату допомоги по безробіттю та відкрили власну справу 48 безробітних осіб (у IV кварталі – 13), з них 17 учасників антитерористичної операції. Підтримано 48 бізнес-проектів безробітних на загальну суму 1505,4 тис. грн (у IV кварталі – 529,5 тис. грн). Для своєї підприємницької діяльності вони обрали сферу надання послуг таксі, перукарнями, охорони здоров'я, бухгалтерського обліку та аудиту, технічного обслуговування автотранспортних засобів, вантажоперевезення, ремонт комп'ютерів і периферійного устаткування, виробництво верхнього одягу, прибирання будинків, розведення свійської птиці та роздрібну торгівлю.

В області проведено низку заходів, направлених на інвестиційну підтримку МСП та залучення міжнародної технічної допомоги. Так, протягом минулого року у м. Северодонецьку проведено 3 бізнес-форуми.

27 квітня відбувся *Форум регіонального партнерства «Стратегія в дії»*, в рамках якого проведено тематичну панель «Мандруємо Луганщиною. Розбудова туристичного потенціалу», під час якої обговорювалися передумови сталості та розвитку внутрішнього туризму в області.

У рамках *Українського індустріального тижня*, який проводився за підтримки Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ, 07 червня в місті Северодонецьку проведено *Регіональний форум «Український індустріальний день на Луганщині»*, у ході якого проведено діалог між бізнесом та органами влади, окреслено можливості співпраці з європейськими партнерами та продемонстровано успішні практики.

31 липня відбувся *Форум-презентація «Імідж Луганської області: від ідеї до сучасного бренду»*, який організовано за фінансової підтримки ПРООН в Україні, науковців, громадськості. Форум став підсумком проведеної роботи щодо розробки та створення нового стилю та брендбуку області.

Для надання допомоги підприємствам області у просуванні продукції, налагодженні ділових зв'язків 1-2 листопада в партнерстві з ПРООН в рамках *XVIII Міжнародного економічного форуму «Львівщина – хаб можливостей!»* проведено виставку бізнесів «Схід-Експо 2018» у місті Львові. Луганщину представили 26 підприємств машинобудівної, хімічної, целюлозно-паперової, легкої та харчової промисловості.

Із них 16 підприємств взяли участь у B2B переговорах, які заклали підвалини для подальшої співпраці з зацікавленими бізнесами Західної України та країн Східної Європи, США та Канади. На цей час взаємодія між учасниками переговорів не закінчена та має перспективу для подальшого укладання угод і контрактів.

В рамках заходу проведено низку зустрічей підприємницьких структур Донецької та Луганської областей з компаніями Львівської області, за результатами яких підприємці Луганщини отримали пропозиції щодо навчання і

підготовки персоналу, постачання своєї продукції в мережі магазинів Львова тощо.

Суб'єкти підприємництва брали участь у міжнародних місіях. 22-23 червня в області *перебувала делегація з Литви* на чолі з Міністром закордонних справ Литви, яка під час візиту зустрілась з представниками бізнесу Луганщини. Головною метою зустрічі був пошук можливостей бізнес-співробітництва, визначення спільних інтересів.

У жовтні за фінансової підтримки ПРООН в Україні організовано *два навчальних візити суб'єктів МСП до Республіки Польща* з метою ознайомлення з успішним практичним досвідом підприємств легкої промисловості, створення закупівельних груп, кластерних об'єднань підприємств.

Делегація з Луганської області 24-25 жовтня взяла участь у *міжнародному заході «Перший Форум регіонів Білорусі та України»*, який відбувся у Гомелі. Бізнес Луганщини представили підприємства ПрАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат» та ТОВ «Сватівська олія».

3-4 грудня 2018 року делегація Представництва Європейського Союзу в Україні відвідала Северодонецьк з офіційним візитом, мета якого – проведення на Луганщині *інформаційної кампанії «Будуймо Європу в Україні»*. У Східноукраїнському національному університеті ім. В. Даля відбулася презентація довготривалих освітніх, молодіжних, культурних, бізнесових програм та проектів ЄС, які доступні для України до 2020 року, зокрема Horizon 2020, Creative Europe, Culture Bridges, Erasmus+, EU Study Days, COSME, EU4Business, eTwinningPlus.

В рамках реалізації зазначеної інформаційної кампанії 4 грудня у відокремленому підрозділі «Центр розвитку місцевого самоврядування» у Луганській області відбувся *семінар для представників бізнесу Луганщини «Як знайти бізнес-партнера в Європейському Союзі»*. В рамках заходу обговорювались питання щодо переваг глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі для українських підприємців, можливостей COSME – європейської програми підтримки малого та середнього підприємництва, для розвитку бізнесу в Україні та місцеві підприємці, що вже успішно працюють на ринку ЄС ділились досвідом щодо виходу на європейський ринок.

В регіоні здійснювались заходи щодо розвитку виставково-ярмаркової діяльності.

Так, 27 березня в смт Станиця Луганська проведено *обласний сільськогосподарський ярмарок «Великодній кошик»*, в якому взяли участь 47 сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств Луганщини.

01 вересня в рамках *фестивалю «Музику чути крізь стіни»* (м. Северодонецьк), який проведено за фінансової підтримки ПРООН в Україні, відбулась виставка продукції місцевих майстрів.

10-11 листопада відбувся (м. Северодонецьк, Рубіжне) *фестиваль-ярмарок «Медові ріки Луганщини 2018»* для представників ГО «Асоціація бджолярів Луганщини «Медова Артіль» та бджолярів регіону, які мали можливість реалізувати власну продукцію. В рамках заходу організовано круглий стіл «Бджільництво як бізнес та особливості об'єднання в Асоціації» з метою обміну

знаннями, обговорення питань, що хвилюють бджолярів.

Разом із тим для насичення споживчого ринку основними продовольчими товарами в містах та районних центрах області регулярно проводяться ярмаркові заходи, на яких реалізується сільськогосподарська продукція. У 2018 році було проведено 826 (у IV кварталі – 222) ярмаркових заходів, на яких реалізовано 3 590,7 тонн продукції на суму 67,2 млн грн.

Підприємці Луганщини також були учасниками міжнародних виставково-ярмаркових заходів.

Так, 06-09 червня офіційна делегація з Луганської області відвідала ювілейну XXX Міжнародну агропромислову виставку «Агро-2018» (м. Київ). Участь у заході взяли 14 провідних підприємств харчової галузі.

11 жовтня сільгоспвиробники Луганщини прийняли участь у IX Міжнародній агропромисловій виставці та форумі з розвитку фермерства «Агропорт Схід Харків 2018». Основним питанням заходів було «Сучасні виклики продовольчої безпеки для східних регіонів України».

ТОВ «Рубіжанська панчішно-шкарпеткова мануфактура» прийняло участь у міжнародному ярмарку для підприємств легкої промисловості (м. Стамбул, Туреччина) та текстильній виставці, яка відбулась у Канаді за сприяння Канадсько – українського проекту підтримки торгівлі та інвестицій.

З метою залучення суб'єктів МСП до участі у конкурсних відборах на отримання грантів для розвитку бізнесу та міжнародної технічної допомоги Департаментом на власній веб-сторінці у розділі «Підприємництво» (підрозділ «На допомогу підприємцю») розміщується корисна для підприємців інформація. Так, протягом року до бізнесових структур доведено 9 інформаційних публікацій щодо можливої участі у конкурсних відборах на отримання грантів для розвитку бізнесу та міжнародної технічної допомоги, у тому числі у IV кварталі розміщувалась інформація про конкурс грантів у сфері культурних та креативних індустрій у рамках Програми ЄС «Креативна Європа», пріоритетними напрямками якого є міжнародна співпраця, розвиток культурного та творчого секторів, впровадження креативних ініціатив.

Налагоджена співпраця з міжнародними організаціями та програмами, які діють на території області. Інформація про грантову допомогу ПРООН в Україні (ПРООН), Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Міжнародної організації з міграції (МОМ), Норвезької ради у справах біженців (NRC), Данської Ради з питань Біженців (DRC) доводиться до підприємницьких структур області. Як результат, у минулому році 27 підприємців отримали гранти від NRC, 99 – DRC та 10 – від ПРООН.

Громадською організацією «Агенція стійкого розвитку» м. Щастя надано 27 підприємцям Новоайдарського району допомогу з підготовки та написання бізнес-планів та 30 індивідуальних консультацій щодо оформлення документів для відкриття власної справи та особливостей діючого законодавства у сфері діяльності МСП.

Агенцією регіонального розвитку Луганської області надано консультації 12 суб'єктам малого і середнього підприємництва з питань правил подання проектів та участі у грантових програмах для розвитку та започаткування

бізнесу. Разом із тим надана практична допомога з підготовки та написання бізнес-планів підприємцю Попаснянського району (фермерське господарство з вирощування свиней) та ГО «Асоціація бджолярів Луганщини «Медова Артіль» (розвиток коопераційної діяльності).

На допомогу підприємцям регіону Департаментом розроблено *Довідник про міжнародні організації, фонди та програми*, які займаються питаннями підтримки розвитку підприємництва, який розміщено на веб-сторінці Департаменту та направлено до райдержадміністрацій, міських рад міст обласного значення, ОТГ для подальшого його розповсюдження серед суб'єктів підприємницької діяльності, підприємців-початківців, громадських організацій.

III. Інформаційно-консультаційне забезпечення та популяризація підприємництва

У минулому році для суб'єктів МСП організовано і проведено низку тренінгів за курсами: «Розвиток бізнес-навичок», «Створення закупівельних груп» за фінансової підтримки міжнародних партнерів та 20 семінарів (у IV кварталі – 4).

Спеціалістами ДП «Луганський регіональний науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації» (далі – ДП «Луганськстандартметрологія») у сфері харчової промисловості проведено (19 жовтня) навчальний семінар «Актуальні питання впровадження системи управління безпечністю харчових продуктів відповідно з вимогами ДСТУ ISO 22000:2007» (20 учасників).

Ще 4 семінари організовані структурними підрозділами облдержадміністрації:

- 26 березня – «Актуальні проблеми сільського розвитку та шляхи їх вирішення» за участі виробників сільськогосподарської продукції та за підтримки ПРООН. Під час заходу обговорювались питання щодо державної підтримки господарств, створення сільськогосподарських кооперативів, вивчено досвід Дніпропетровської області щодо підтримки кооперації у молочному бізнесі та розвитку сімейних ферм;

- 05 липня в смт. Білокуракине – «День поля» за участі Асоціації сільськогосподарських товаровиробників Луганської області, керівників фермерських та особистих селянських господарств. В рамках заходу обговорювалось створення в Білокуракинському районі на базі підприємства «УкрАгроСтар» насінницького господарства, яке має можливість забезпечити виробників сільськогосподарської продукції високоякісним насіннєвим матеріалом сучасних сортів селекції пшениці Інституту фізіології рослин і генетики НАН України;

- 14-15 червня – «Розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та груп виробників» в рамках реалізації проекту «Підтримка аграрного і сільського розвитку в Україні» (USAID) за участі виробників сільськогосподарської продукції. В ході роботи заходу презентовані основні підходи до розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів відповідно до світового та вітчизняного досвіду, а також розглянуто особливості

участі кооперативів у державних програмах підтримки агропромислового комплексу;

- 18 вересня – *«Обов'язки операторів ринку. Вимоги законодавства до закладів громадського харчування та малих виробників. Гнучкий підхід»*, учасниками якого стали понад 70 операторів ринку (виробники харчової продукції, заклади громадського харчування). Підприємці мали змогу ознайомитись з основними вимогами нового харчового законодавства стосовно ролі та відповідальності операторів ринку за безпечність харчових продуктів, впровадження нових методів державного контролю.

Департаментом 30.08.2018 у приміщенні бізнес-центру *«Green Town»* організовано проведення урочистих заходів, присвячених до Дня підприємця. В рамках заходу відбулась тематична панель *«Кращі практики бізнесу. Історії успіху»*, де підприємці ділились прикладами успішних бізнес-проектів. Разом із тим, за високу професійну майстерність, значний особистий внесок в економічний розвиток регіону та з нагоди Дня підприємця нагороджено кращі колективи та підприємців регіону

26 вересня проведено урочистий захід з нагоди Дня туризму, під час якого відбулось обговорення тематичного питання: *«Розвиваємо туризм та мандруємо Луганщиною»* та нагороджено кращих працівників туристичної галузі почесними відзнаками облдержадміністрації.

На офіційному веб-сайті облдержадміністрації та веб-сторінці Департаменту створено і постійно оновлюються розділи: *«Підприємництво»*, *«Адміністративні послуги»* та *«Регуляторна політика»*, на яких розміщується для підприємницьких структур необхідна та корисна інформація. Окремі розділи з питань підприємницької діяльності створені та оновлюються на офіційних веб-сайтах райдержадміністрацій та міських рад міст обласного значення.

Так, протягом року на веб-сторінці Департаменту розміщено 24 інформаційних повідомлення (у IV кварталі – 6) про можливу участь МСП у:

- грантовій програмі, яка реалізується Данською Радою у справах біженців та спрямована на підтримку внутрішньо переміщених осіб і осіб, які постраждали від конфлікту в Україні, підвищення конкурентоспроможності на ринку праці та стабілізації їх життя шляхом надання можливості отримання професійної освіти;

- тренінгах з розширення власного бізнесу, які проводяться Міжнародною організацією з міграції в рамках Проекту *«Зміцнення самозабезпечення переміщених осіб та громад, що постраждали від конфлікту в Україні»*;

- навчальній програмі *«Інструменти ефективного управління»* у Львівській бізнес-школі УКУ (LvBS) за підтримки USAID;

- комплексній освітній програмі Акселератор соціального підприємництва, спрямованій на розвиток та масштабування соціальних бізнесів в Україні, набір на яку оголошує Українська Соціальна Академія;

- програмі професійного обміну *«ERASMUS для молодих підприємців»*, яка дає можливість новим підприємцям навчатися у досвідчених підприємців в інших країнах-учасницях програми ЄС COSME;

- новому форматі міжнародної програми *«Fit for Partnership with Germany»*

економічна кооперація з фокусом на Індустрію 4.0.

Департамент постійно інформує представників бізнесу про можливу співпрацю з українськими та міжнародними компаніями і підприємствами. Так, протягом року на веб-сторінці Департаменту розміщено 46 інформаційних повідомлень про участь у форумах, торгово-економічних місіях, виставках, ярмарках, у тому числі у IV кварталі розміщено 12 повідомлень про:

- форум «Horasis China Meeting in Ukraine», який організовано у розрізі міжнародного ділового співробітництва (14-15 жовтня, м. Київ);

- три виставки: Спеціалізовану міжнародну виставку електроенергії, освітлення, електротехніки і автоматизації «Elec expo»; Міжнародну виставку відновлювальної енергії та енергоефективності «EnerEvent»; Міжнародну виставку компонентів впроваджувальних електронних систем «Tropica Expo» (24-27 жовтня, м. Касабланка, Королівство Марокко);

- Другу міжнародну конференцію з інклюзивного розвитку бізнесу «Зростання, що працює для всіх», яка організована Проектом міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (22-23 листопада, м. Київ);

- міжнародний виставковий захід «Agritech Nigeria Osun 2018» – один з найбільших щорічних торговельно-виставкових заходів (20-22 листопада, м. Ошогбо, Федеративна Республіка Нігерія);

- серію заходів, присвячених Європейським програмам підтримки бізнесу в Україні, які проводяться Проектом FORBIZ за ініціативи EU4Business, в рамках Європейського тижня (13 листопада – 13 грудня);

- фестиваль для малого бізнесу Get Business Festival 2018, який відкриє доступ до практичної інформації щодо виживання та зростання за часів турбулентності, диверсифікації джерел прибутку (14 листопада, м. Київ);

- Всеукраїнській з'їзд легкої промисловості, під час якого презентовано інноваційний потенціал галузі для бізнесменів, споживачів, інвесторів, державних замовників (27 листопада, м. Київ);

- бізнес-форум «Дорога на Схід. Перезавантаження», (16 листопада, м. Святогірськ);

- XVII Міжнародний промисловий форум-2018 – головну подію машинобудівної галузі (20 - 23 листопада, м. Київ);

- масштабний бізнес-форум «LEVEL UP UKRAINE 2018» на тему: «Трансформація бізнесу», який організовано компанією «Делойт» в Україні спільно з Асоціацією платників податків України (28 листопада, м. Київ);

- чергову конференцію «Нова індустріалізація: спільні дії Уряду та бізнесу» (11 грудня, м. Київ);

- II Форум розвитку ветеранського бізнесу, який організовано Громадською організацією «Спілка Учасників, Ветеранів, Інвалідів АТО та бойових дій» спільно з Державною службою України у справах ветеранів та учасників АТО (16 грудня, м. Київ).

За організаційної підтримки Департаменту юристами NRC здійснено 10 виїздів, за попередньо узгодженим графіком, до міст обласного значення та районів області для проведення безкоштовних інформаційно-консультаційних заходів на тему: «Правові аспекти ведення малого та середнього бізнесу». У

заходах взяли участь 140 підприємців, представників особистих селянських господарств, осіб, що планують започаткувати власний бізнес, внутрішньо переміщених осіб тощо.

Для інформування підприємців про вільні приміщення Департаментом створено та оновлюється *обласний реєстр вільних приміщень* державної та комунальної власності, що пропонуються для викупу або передачі в оренду суб'єктам підприємництва для здійснення ними підприємницької діяльності. Реєстр розміщено на веб-сторінці Департаменту у розділі «Підприємництво» (підрозділ «На допомогу підприємцю»).

Станом на 01.01.2019 в області *налічувалося 278 вільних нежитлових приміщень* державної та комунальної власності загальною площею 68,06 тис. м², із них у містах – 11,3 тис. м², районах – 56,76 тис. м². Підприємницьким структурам протягом року *передано в оренду 235 приміщень* (у IV кварталі – 47) загальною площею 104,9 тис. м² (у IV кварталі – 12,8 тис. м²).

Департаментом розроблена та постійно оновлюється *база даних інвестиційних ресурсів області «Зручно. INVESTBASE»*, яка розміщена на головній сторінці офіційного сайту облдержадміністрації. База даних наповнена актуальними даними, містить інформацію щодо вільних земельних ділянок, у тому числі і промислового призначення, об'єктів нерухомості, об'єктів Фонду державного майна України, водних ресурсів, наявних корисних копалин, сировини для переробки, трудового потенціалу та комерційні пропозиції.

Суб'єкти МСП залучаються до регіональних (місцевих) замовлень за рахунок бюджетних коштів. У 2018 році до участі було залучено 878 (у IV кварталі – 200) суб'єктів малого підприємництва. За результатами укладено 2 014 (у IV кварталі – 613) *договір на суму 259,2 млн грн* (у IV кварталі – 88,4 млн грн).

Для підвищення кваліфікації персоналу підприємств регіону, опанування нових вимог законодавства у сфері стандартизації, метрології, сертифікації та оцінки відповідності спеціалістами ДП «Луганськстандартметрологія» надано 104 (у IV кварталі – 23) *консультації суб'єктам МСП*.

На базі Северодонецького міського та Старобільського районного центрів зайнятості здійснюють *діяльність Консалтингові центри*, якими постійно удосконалюється система інформаційного та консультаційного обслуговування осіб з питань організації та провадження підприємницької діяльності.

Протягом року Консалтинговими центрами надано 1006 (у IV кварталі – 306) *індивідуальних консультацій, проведено 49 семінарів для 630 роботодавців, 50 заходів – для 680 безробітних, 9 «Днів роботодавця» та 11 «Днів відкритих дверей»*.

Для оперативного вирішення актуальних питань, які стосуються підприємницької діяльності, в області *працюють «гарячі лінії» для підприємців*, утворені при міських радах міст обласного значення та райдержадміністраціях. На «гарячі лінії» від підприємців надійшло 460 (у IV кварталі – 103) звернень, на які було надано роз'яснення.

Також здійснює свою діяльність *державна установа «Луганський обласний контактний центр»*. Основними завданнями Центру є: сприяння вирішенню

питань, з якими громадяни, в тому числі й підприємці, звертаються до органів державної та місцевої влади, шляхом надання консультативно-правових послуг відповідно до чинного законодавства; інформування керівництва облдержадміністрації щодо ходу розвитку діалогу та взаємодії інститутів громадянського суспільства і органів державної та місцевої влади.

При райдержадміністраціях працюють *12 виїзних консультаційних пунктів з питань організації підприємницької діяльності у сільській місцевості*. Протягом року ними здійснено 150 (у IV кварталі – 49) виїздів та надано 1239 (у IV кварталі – 484) консультацій.

Робота консультаційних пунктів направлена на залучення сільського населення області до підприємницької діяльності, створення нових робочих місць.

IV. Навчання, підготовка та перепідготовка кадрів для сфери підприємництва

Центрами зайнятості області проводилася робота з формування груп з числа безробітних громадян на навчання для самостійної зайнятості та подальшого працевлаштування у сфері малого бізнесу. Протягом січня-грудня за курсом «*Основи бізнес-планування*» направлено на навчання 48 (у IV кварталі – 11) осіб, з них: 17 учасників АТО, 8 внутрішньо переміщених осіб.

На навчання за професіями «Продавець продовольчих товарів», «Продавець непродовольчих товарів», «Манікюрник», «Перукар (перукар-модельєр)», «Візажист», «Косметик», «Кухар», «Швачка», «Кравець», «Маляр», «Штукатур», «Електрогазозварник», «Водій автотранспортних засобів», «Коваль ручного кування», «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва», «Токар», що сприяють започаткуванню власної справи, направлено 294 (у IV кварталі – 65) безробітних.

Загалом центрами зайнятості області протягом січня-грудня *проведено 557 навчальних семінарів, тренінгів, у яких взяли участь 8 081 особи*.

Спеціалістами служби зайнятості із залученням кваліфікованих тренерів-психологів *проведено 269 тренінгів*: «Як започаткувати власну справу або формула успіху для підприємця», «Психологічна мотивація молоді до започаткування власної справи», «Сучасний підхід до пошуку роботи», «Бізнес-планування», «Від самопізнання до самореалізації» для 3 782 осіб.

З метою орієнтації на самозайнятість міськими та районними центрами зайнятості *проведено 89 групових заходів «Презентації професій» для 1 560 безробітних громадян та 199 інформаційних семінарів «Як розпочати свій бізнес?», участь у яких взяли 2 739 осіб*.

Луганською обласною службою зайнятості вжито заходів щодо інформування населення про можливість започаткування власної справи. Так, з цією метою у інформаційних секторах центрів зайнятості області функціонують куточки «Розпочніть власну справу» для майбутніх підприємців, де розміщена інформація щодо різних аспектів ведення підприємницької діяльності. Для візуалізації досвіду успішних підприємців з числа колишніх безробітних, заведені та оновлені фотоальбоми «Історія мого успіху» (з історіями створення власного

бізнесу).

Разом із тим, до відома осіб, які виявили бажання запровадити підприємницьку діяльність, спеціалістами центрів зайнятості постійно доводиться інформація про сайт Prometheus – відкритий безкоштовний онлайн-доступ до найкращих навчальних курсів університетського рівня в Україні. На сайті Prometheus є розділ «Підприємництво», в складі якого є курси «Як створити стартап», «Підприємництво. Власна справа в Україні», «Бізнес-англійська», «Основи оподаткування в Україні» тощо.

В регіоні здійснюються заходи щодо залучення сільського населення до підприємницької діяльності.

Громадська організація «Агенція стійкого розвитку» міста Щастя провела 2 семінари з написання проектних заявок на отримання грантів для 22 представників громади та на тему: «Як відкрити та організувати власну справу» для 15 осіб в смт. Петропавлівка Станично-Луганського району.

За підтримки *Британської гуманітарної організації Всесвітньої Єврейської Допомоги (ВСД)* у Новоайдарському районі реалізується гуманітарна програма щодо підтримки та фінансування особистих селянських господарств, в рамках якої проведено 21 навчальний тренінг щодо технологічних та економічних аспектів ведення молочного скотарства, вирощування бройлерів та бджільництва. В рамках реалізації програми 61 особа отримала допомогу для ведення особистого господарства на суму 29,28 тис. доларів США.

Продовольчою і сільськогосподарською організацією Об'єднаних Націй (FAO) проведено 2 зустрічі для представників агробізнесу та семінар «Зміна клімату: виклики та можливості в аграрній галузі України» (10-11 грудня, м. Северодонецьк), де розглядалися питання започаткування експорту сільськогосподарської продукції.

Представниками NRC у Біловодському, Новопсковському, Попаснянському та Троїцькому районах реалізується проект, спрямований на задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб та приймаючих громад, в рамках якого 22 особи отримали допомогу для ведення особистого господарства на суму 513,7 тис. грн.

В Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля здійснює діяльність Стартап школа «Sikorsky Challenge». У 2018 році проведено низку тренінгів на теми: «Основи інноваційного підприємництва. Практика запуску стартапу», «Створення студентських компаній: практичні аспекти», «Підготовка презентації для інвестора». Учасники презентували свої проекти, які розробили під час навчання у школі. З них було обрано три найкращих, які були представлені 5-6 липня на Випуску Української мережі Стартап шкіл в Києві. В рамках заходу відзначено 10 найбільш цікавих стартап-проектів випускників університетських Стартап Шкіл мережі Sikorsky Challenge, у тому числі проект «Eco-profit» (Северодонецьк) – технологія одержання мінеральних добрив з відходів промислової водопідготовки.

Із запланованих 20 заходів Програми реалізовано 18, один захід (Фінансова підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва області для реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на створення нових робочих місць) ***не реалізовано із-за дефіциту обласного бюджету та строк реалізації ще одного***

заходу (Створення бізнес-інкубатора та забезпечення його функціонування) **не настав**.

Протягом року на реалізацію заходів Програми фактично використано 10 522,8 тис. грн або у 2,3 рази більше до запланованого обсягу фінансування Програми на 2018 рік. Таке перевиконання відбулось за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги, субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України, та місцевих бюджетів. Залучені фінансові ресурси у сумі 7 450 тис. грн використано на придбання 19 комплектів спеціалізованого технічного обладнання та програмного забезпечення для оформлення і видачі паспортних документів для 15 центрів надання адміністративних послуг.

Запроваджено механізм щодо використання коштів обласного бюджету, передбачених на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва. Суб'єкти підприємництва на конкурсних умовах отримали з обласного бюджету фінансову підтримку у сумі 500,0 тис. грн.

Розроблено нормативні документи для надання фінансової підтримки з обласного бюджету для реалізації інвестиційних проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва, спрямованих на створення нових робочих місць.

Одноразову виплату допомоги по безробіттю у сумі 1 505,4 тис. грн отримали та відкрили власну справу 48 безробітних осіб.

Підприємницьким структурам передано в оренду 235 приміщень загальною площею 104,9 тис. м².

До участі у регіональних (місцевих) замовленнях залучено 878 суб'єктів малого підприємництва. За результатами укладено 2 014 договорів на загальну суму 259,2 млн грн.

Підприємці області були учасниками Регіонального форуму «Український індустріальний день на Луганщині», Форуму регіонального партнерства «Стратегія в дії», Форуму-презентації «Імідж Луганської області: від ідеї до сучасного бренду», Першого Форуму регіонів Білорусі та України, XVIII Міжнародного економічного форуму «Львівщина – хаб можливостей!», виставки бізнесів «Схід-Експо 2018», XXX Міжнародної агропромислової виставки «Агро-2018», IX Міжнародної агропромислової виставки та форуму з розвитку фермерства «Агропорт Схід Харків 2018», інформаційної кампанії «Будуймо Європу в Україні», обласного сільськогосподарського ярмарку «Великодній кошик», навчальних візитів до Республіки Польща з метою ознайомлення з успішним досвідом європейських підприємств. Результатом стало налагодження ділових зв'язків з новими партнерами, розширення ринку збуту своєї продукції як в Україні, так і поза її межами.

За високу професійну майстерність, значний особистий внесок в економічний розвиток регіону та з нагоди Дня підприємця почесними відзнаками облдержадміністрації нагороджено 11 кращих колективів області та 4 фізичні особи-підприємці, відзнакою Департаменту – керівників 2-х підприємств.

Протягом дії Програми організовано та проведено для підприємницьких

структур області низку тренінгів за курсами: «Розвиток бізнес-навичок», «Створення закупівельних груп» та 20 семінарів.

Реалізація Програми сприяла створенню в області нових робочих місць.

За інформацією органів місцевого самоврядування та райдержадміністрацій у 2018 році в області за рахунок МСП створено 2095 нових робочих місць.